Кыргыз Республикасынын
Саламаттык сактоо
министрлигинин 2026-
жылдын «_____»
_____ № _____
буйругуна

Тиркеме

Кыргыз Республикасынын саламаттык сактоо уюмдарында коррупцияга каршы аракеттенүү боюнча методикалык колдонмо

1. «Медициналык жардам алууда коррупциядан өзүңүздү кантип коргоо керек»

Сиздин негизги укуктарыңыз:

Медициналык жардам алууга кайрылганда жаран төмөнкүлөрдү билүүгө укуктуу:

1) ага кандай медициналык жардам көрсөтүлүп жатканын;
2) бейтаптын статусуна жараша (жеңилдик алуучу, камсыздандырылган же камсыздандырылбаган) ал кандай шарттарда берилерин;
3) кызмат акысызбы же акы төлөнүүчүбү;
4) эгер төлөм талап кылынса – кайсы негизде жана канча төлөө керек экенин;
5) төлөнгөн акыны ырастоочу кассалык чек же квитанцияны алуу.

Медициналык жардамдын укуктук негиздери, атап айтканда, КР 2024-жылдын 12-январындагы № 14 «Кыргыз Республикасында жарандардын саламаттыгын сактоо жөнүндө» Мыйзамы, Кыргыз Республикасынын 2021-жылдын 5-майындагы Конституциясы, КР 1999-жылдын 18-октябрындагы № 112 «Кыргыз Республикасында жарандарды медициналык камсыздандыруу жөнүндө» Мыйзамы менен аныкталат.

2. Эмне коррупциялык тобокелдик болушу мүмкүн?

Эгер медициналык кызматкер төмөнкүлөрдү кылса, көңүл буруңуз:

1) акысыз көрсөтүлүүгө тийиш кызмат үчүн түз же кыйыр түрдө акча талап кылса;
2) ооруканага жаткырууну, текшерүүнү же документ алууну акчага «тездетүүнү» сунуштаса;
3) негизин түшүндүрбөстөн дары-дармек же медициналык керектөө материалдарын сатып алууну талап кылса;

4) расмий касса аркылуу төлөөнүн ордуна акчаны жеке өзүнө берүүнү сунуштаса;

5) касса чегин берүүдөн баш тартса;

6) Медициналык жардамдын сапатын же кезегин расмий эмес төлөмгө көз каранды кылса;

7) жеке пайда үчүн бейтапты белгилүү бир дарыканага, лабораторияга же медициналык борборго жиберсе.

Ошол эле учурда ар кандай акы төлөнүүчү медициналык кызмат коррупция болуп саналбайт. Ошондуктан адегенде расмий төлөм каралганбы жана кайсы негизде экенин тактоо керек.

3. Эгер сизден акча талап кылса

Тынч аракет кылыңыз:

1-кадам. «Бул төлөм кайсы негизде талап кылынууда?» – деп сураңыз.

2-кадам. Төлөмдү белгилеген медициналык кызматтардын баа тизмесин көрсөтүүнү сураңыз.

3-кадам. Эгер төлөм чындыгында каралган болсо, акчаны расмий гана жол менен төлөңүз жана касса чегин алыңыз.

ММК Фонду түз эле сунуштайт: төлөм талап кылынганда адегенде бөлүм башчысына же ооруканандын, стационардын администрациясына кайрылуу керек; баштапкы деңгээлде ҮДТнын клиникалык жетекчисине же ҮМБ же ЖДПБнын администрациясына кайрылуу зарыл, ал эми расмий төлөмдү касса аркылуу касса чегин алуу менен жүргүзүү керек.

4-кадам. Эгер талапты негизсиз деп эсептесеңиз, ММК Фондунун 113 ишеним телефонуна чалыңыз.

ММК Фондунун маалыматы боюнча, 113 номери кадимки режимде иштейт; чалуу акысыз.

Абдан маанилүү: акчаны «колго» бербеңиз

«Бул расмий эмес, акчаны жөн эле дарыгерге калтырыңыз» деген сүйлөм бейтапта кооптонууну жаратышы керек.

Эгер кызмат акы төлөнүүчү болсо, аны расмий түрдө төлөө жана ырастоочу касса чегин же квитанцияны алуу мүмкүнчүлүгүн талап кылыңыз.

ММК Фонду жарандарга медициналык кызматтар, дары-дармектер жана керектөө материалдары үчүн негизсиз төлөм болгон учурда аракеттердин тартибин өзүнчө түшүндүрөт.

4. Эгер сизден пара талап кылынган болсо, эмне кылуу керек?

Өзүңүз үчүн жазып алыңыз:

-күнү жана убактысы;

-медициналык уюмдун аталышы;

-бөлүм;

-кызматкердин фамилиясы жана кызмат орду, эгер белгилүү болсо;
-сизден так эмне талап кылынганы;
-сумма;
-кайсы кызмат үчүн акча талап кылынганы;
-сүйлөшүүдө кимдер катышканы;
-муну кайсы документтер же билдирүүлөр ырастайт.

Далилдерди алуу үчүн өзүңүздү коркунучка кабылтпаңыз. Конфликтти козгобоңуз жана параны жазып алуу боюнча «операцияны» өз алдынча жүргүзүүгө аракет кылбаңыз.

Кырдаал тууралуу компетенттүү органдарга билдирүүгө болот. КРнын «Коррупцияга каршы аракеттенүү жөнүндө» Мыйзамы коррупцияны алдын алуу жана токтотуунун укуктук жана уюштуруу негиздерин белгилейт.

Эскертме

Ооруканада сизден акы төлөөнү сураштыбы?

ТОКТО → ТАКТА → ТЕКШЕР → РАСМИЙ ТӨЛӨ → ЧЕКТИ САКТА → КҮМӨН БОЛСО 113КӨ ЧАЛ

Расмий негиз жана төлөмдү ырастоо болбосо акча бербеңиз.

5. «Саламаттык сактоо тармагындагы коррупция жөнүндө арызды кантип туура тариздөө керек»

1)Кайрылууну кайда берүүгө болот

Кайрылуу жөнөтүлүүчү орган	**Качан кайрылуу керек**	**Берүү ыкмасы**
Медициналык уюмдун администрациясы	Акча талап кылуу фактысы боюнча алгачкы кайрылуу	Оозеки же жазуу түрүндө, канцелярия аркылуу
ММК Фонду	Медициналык кызматтар, дары-дармектер, керектөө материалдары үчүн негизсиз төлөм	113 ишеним телефону (күнү-түнү, акысыз), www.foms.kg сайты, жазуу түрүндө: 720040, Бишкек ш., Чүй пр., 122
КРнын Саламаттык сактоо министрлиги	Системалык бузуулар, ооруканандын администрациясынын аракетсиздиги	Коомдук кабылдама аркылуу, www.med.kg сайты, жазуу түрүндө

Прокуратура органдары	Коррупциялык кылмыштын белгилери	Жазуу түрүндө, «Түндүк» мобилдик тиркемеси аркылуу, электрондук почта аркылуу
КРнын Ички иштер министрлиги	Пара талап кылуу фактыларын «жеринде» токтотуу учурларында	«Түндүк» тиркемесиндеги сервис, «102» ишеним телефону, нөөмөт бөлүмү

2) Кайда кайрылуу керек

Медициналык кызматтар, дары-дармектер жана медициналык керектөө материалдары үчүн төлөм маселелери боюнча: **Милдеттүү медициналык камсыздандыруу фонду (ММКФ) – 113.**

Эгер түз эле мүмкүн болгон коррупциялык укук бузуу жөнүндө сөз болсо, укук коргоо органдарына жана башка ыйгарым укуктуу органдарга кайрылууга болот.

Юридикалык кеңеш алуу үчүн мамлекеттик кепилденген юридикалык жардам системасын да пайдаланууга болот.

3) Кайрылуунун формасы

Кайрылуу төмөнкүдөй болушу мүмкүн:
-оозеки – 113 телефону аркылуу же жеке кабыл алууда;
-жазуу түрүндө – кагазда, уюмдун канцеляриясы аркылуу;
-электрондук – сайт, электрондук почта же мобилдик тиркеме аркылуу.

4) Милдеттүү түрдө көрсөтүлүүгө тийиш болгон маалыматтар

-арыз берүүчүнүн фамилиясы, аты, атасынын аты;
-байланыш маалыматтары (телефон, электрондук почта, почта дареги);
-медициналык уюмдун аталышы;
-бөлүм, кызматкердин кызмат орду жана фамилиясы (эгер белгилүү болсо);
-окуя болгон күнү, убактысы жана орду;
-талаптын маңызы: кайсы сумма, кайсы кызмат үчүн, кайсы негизде;
-күбөлөр (эгер бар болсо);
-тиркемелер: чектердин, келишимдердин көчүрмөлөрү, фотосүрөттөр, аудио жазуулар (эгер бар болсо);
-өтүнүч: текшерүү жүргүзүү, күнөөлүүлөрдү жоопкерчиликке тартуу, жазуу жүзүндө жооп берүү

5) Карап чыгуу мөөнөттөрү

Жарандардын кайрылуулары катталган күндөн тартып 14 жумуш күнүнүн ичинде каралат (эгер кошумча изилдөө талап кылынбаса).

Зарыл болсо, мөөнөт 30 күнгө чейин узартылышы мүмкүн, бирок арыз берүүчүгө эскертүү менен.

Коррупция фактылары боюнча кайрылуулар коррупцияга каршы мыйзамдардын талаптарын эске алуу менен каралат.

6)Жыйынтыкты кантип көзөмөлдөө керек

-Кайрылуу берүүдө кириш номерин сураңыз.
-113 телефону аркылуу карап чыгуу статусун тактаңыз.
-Эгер жооп мөөнөтүндө алынбаса, кайра сурам жөнөтүңүз.
-Аракетсиздик болгондо – жогорку органга же прокуратурага кайрылыңыз.

6. «Эгер ооруканада дары-дармектер жана керектөө материалдары үчүн акча талап кылынса, эмне кылуу керек»

1) Кайсы дары-дармектер жана материалдар акысыз берилиши керек

Мамлекеттик кепилдиктер программасына ылайык, шашылыш жана кечиктирилгис медициналык жардам бардык жарандарга акысыз көрсөтүлөт, анын ичинде өмүргө коркунуч туудурган абалдан чыгарууга чейин дары-дармектер жана медициналык буюмдар менен камсыздоо кирет.

Камсыздандырылган жарандар Мамлекеттик кепилдиктер программасынын алкагында акысыз же жеңилдетилген медициналык жардам алууга укуктуу.

Акысыз берилет:

-өмүр үчүн маанилүү дары-дармектердин тизмесине кирген дары-дармектер;

-шашылыш жана кечиктирилгис жардам көрсөтүү үчүн зарыл болгон керектөө материалдары;

-Үй-бүлөлүк медицина борборуна (ҮМБ) катталган жана дарыгердин жолдомосу бар болгон шартта Мамлекеттик кепилдиктер программасынын алкагындагы базалык медициналык кызматтар.

2) Мыйзамдуу акы төлөнүүчү кызматты негизсиз талаптан кантип айырмалоо керек

Белгиси	**Мыйзамдуу акы төлөнүүчү кызмат**	**Негизсиз талап**
Негизи	Кызмат МКПга кирбейт, бекитилген баа тизмеси бар	Кызмат МКПга кирет, бирок акча талап кылынат
Төлөө тартиби	Касса аркылуу, чек берилет	Жеке колго, чек бербейт

Документ	Келишим, баа тизмеси	Жок
Демилге	Бейтап кызматты өзү тандайт	Медициналык кызматкер тарабынан таңууланат

3) Чек берүүдөн баш тартканда эмне кылуу керек

-Касса чегин же төлөм квитанциясын талап кылыңыз.
-Бөлүм башчысына кайрылыңыз.
-ММК Фондунун 113 ишеним телефонуна чалыңыз.
-ММК Фондуна жазуу түрүндө кайрылуу жөнөтүңүз.

4) Аракеттердин алгоритми

-Дайындалган процедура Мамлекеттик кепилдиктер программасына киреби, сураңыз.

-Дары-дармектин бар болгон медикаменттердин тизмесинде бар-жогун текшериңиз. Эгер дары каражаты бар болсо – оорукана аны акысыз берүүгө милдеттүү.

-Бөлүм башчысына же администрацияга кайрылыңыз.

-Чек алуу менен касса аркылуу гана төлөңүз.

-Эгер маселе ордунда чечилбесе, 113кө чалыңыз.

7. «Ооруканага жаткырууда жана жардам көрсөтүү кезегинде коррупциялык тобокелдиктер»

1) Пландуу ооруканага жаткыруу кезеги кантип аныкталышы керек

Пландуу ооруканага жаткыруу төмөнкүлөр менен аныкталуучу кезек тартибинде жүзөгө ашырылат:
-медициналык көрсөтмөлөр;
-арыз берүү күнү;
-дарыгердин жолдомосунун болушу.
Кезек медициналык уюмда жазуу же электрондук түрдө жүргүзүлөт.

2) Кезексиз жардам алуу укугун ырастоочу документтер

Шашылыш медициналык жардам документтерди талап кылбастан көрсөтүлөт. Шашылыш абалдан чыгарылгандан кийин өздүгүн ырастоочу документтерди берүү зарыл.

3) Ооруканага жаткырууну акчага «тездетүү» талабы болгондо эмне кылуу керек

-Расмий эмес төлөмгө макул болбоңуз.

-Кезектин расмий ырастоосун талап кылыңыз.
-Саламаттык сактоо уюмунун жетекчилигине кайрылыңыз.
-ММК Фондуна 113 телефону аркылуу билдириңиз.
-Саламаттык сактоо министрлигине же прокуратурага жазуу түрүндө кайрылуу бериңиз.

8. Этика жана кесиптик жүрүм-турум

Медициналык кызматкерлер Кыргыз Республикасынын медициналык кызматкеринин кесиптик этика кодексин сактоого милдеттүү (Саламаттык сактоо министрлигинин коллегиясы тарабынан 2004-жылдын 16-январындагы № 2-4 чечими менен бекитилген).

Негизги этикалык принциптер:

-бейтапка жана анын укуктарына урмат-сый;
-бейтаптар менен мамиледе чынчылдык жана ачык-айкындуулук;
-коррупциялык көрүнүштөргө жол бербөө;
-бейтаптын кызыкчылыктарынын жеке кызыкчылыктардан артыкчылыгы.

Бул жаран үчүн эмнени билдирет. Этикалык нормалар – формалдуулук эмес. Эгер медициналык кызматкер өзүн кесиптик этиканы бузса, акы төлөнүүчү кызматтарды таңууласа же расмий эмес төлөм талап кылса, бул мыйзамдын гана эмес, кесиптик этиканын да бузулушу. Мындай фактылар тууралуу медициналык уюмдун администрациясына жана ММК Фондуна билдирүүгө болот.

9. Кызыкчылыктар кагылышуусу

Кызыкчылыктар кагылышуусу - бул адамдын (мисалы, дарыгердин, жетекчинин) жеке кызыкчылыгы анын кызматтык милдеттерин объективдүү аткаруусуна таасир этүүчү же этүүсү мүмкүн болгон кырдаал. КР 2017-жылдын 12-декабрындагы № 206 «Кызыкчылыктар кагылышуусу жөнүндө» Мыйзамы менен жөнгө салынат.

Саламаттык сактоодогу типтүү кырдаалдар:

-бейтапты «өзүнүн» дарыканасына, лабораториясына же медициналык борборуна жиберүү;

-мамлекеттик ооруканадагы жетекчилик кызматты жеке клиникадагы иш менен айкалыштыруу;

-жеткизүүчү аффилирленген адам болгон сатып алууларга катышуу;

-жумушчу кадрлар боюнча чечимдерди жакын туугандарга карата кабыл алуу.

Бул жаран үчүн эмнени билдирет. Эгер дарыгер сизди такай белгилүү бир уюмга жиберип жатканын, «тааныштык боюнча» кызматтарды сунуштап

жатканын же маселени «өздөрүнүн» пайдасына чечип жатканын байкасаңыз – бул кызыкчылыктар кагылышуусунун белгиси болушу мүмкүн. Мындай кырдаалдар тууралуу ооруканандын администрациясына же ММК Фондуна билдирүүгө болот.

Укуктук негиз: КР 2017-жылдын 12-декабрындагы № 206 «Кызыкчылыктар кагылышуусу жөнүндө» мыйзамы (КР 2026-жылдын 13-майындагы № 62 мыйзамы менен редакцияланган).

10. Коррупциянын формалары жана кесепеттери

Саламаттык сактоодо коррупциянын формалары:

пара - кызмат адамынын пара берүүчүнүн пайдасына аракеттер үчүн акча, баалуу кагаздар же башка мүлк алуусу (КР КЖКнын 342-беренеси);

пара-сыйлык – алдын ала шартталбаган параны жасаган аракеттери үчүн алуу (КР КЖКнын 310-беренеси);

коррупция - пайда алуу максатында кызмат адамдарынын жеке адамдар менен мыйзамсыз туруктуу байланышын түзүү (КР КЖКнын 319-беренеси);

кызмат абалын кыянаттык менен пайдалануу - кызматтын кызыкчылыктарына каршы кызмат абалын пайдалануу (КР КЖКнын 337-беренеси);

мыйзамсыз баюу - расмий кирешелерден ашкан баадагы мүлк алуу (КР КЖКнын 340-беренеси).

Укук бузуучулар үчүн кесепеттер:

-кылмыш-жаза жоопкерчилиги - айып пулдан тартып, мүлкүн конфискациялоо менен 10 жана андан көп жылга эркинен ажыратууга чейин;

-коррупциялык кылмыштар үчүн соттолгон адамдарга мамлекеттик кызматтарда иштөөгө өмүр бою тыюу салуу;

-дисциплинардык жоопкерчилик – КР Эмгек кодексинде каралган тартипте;

-материалдык жоопкерчилик – келтирилген зыянды толук көлөмдө өндүрүп алуу.

Бул жаран үчүн эмнени билдирет. Коррупция - бул «тиричилик көрүнүшү» эмес, мыйзамда каралган кылмыш. Эгер сизден расмий эмес төлөм талап кылынса, бул тууралуу компетенттүү органдарга билдирүүгө укугуңуз бар. Ошол эле учурда сиз мыйзам менен корголосуз.

Укуктук негиз: КР 2021-жылдын 28-октябрындагы № 127 Кылмыш-жаза кодекси (2026-жылдын 19-мартындагы редакцияда); КР 2026-жылдын 13-февралындагы № 14 «Коррупцияга каршы аракеттенүү жөнүндө» Мыйзамы; КР 2019-жылдын 28-январындагы № 19 «Коррупциялык укук бузуулар жөнүндө билдирген адамдарды коргоо жөнүндө» Мыйзамы.

ЖЫЙЫНТЫК

Бул топтом жарандарды медициналык жардам алуудагы укуктары жөнүндө жана коррупциялык көрүнүштөргө туш болгон учурда аракеттер жөнүндө маалымдоо үчүн арналган. Бардык материалдар Кыргыз Республикасынын 2026-жылга карата колдонуудагы ченемдик укуктук актыларына негизделген.

Эсиңизде болсун: сапаттуу жана жеткиликтүү медициналык жардам алуу укугуңуз мыйзам менен корголгон. Укуктарыңызды коргоодон коркпоңуз.